

OSLO TINGRETT

DOM OG KJENNELSE

Avsagt: 23.06.2022 i Oslo tingrett,

Saksnr.: 22-035516TVI-TOSL/05
22-036312TVI-TOSL/05

Dommer: Dommerfullmektig Katrine B. Røysland m/alm.
fullmakt

Saken gjelder: Erstaning for tap av aksjeverdier og tap av arbeidsinntekt,
Skadeerst. loven § 3-6 a. og verdipapirloven § 3-9 jmf. § 3-8.

Steinar Vigdel Kolnes

mot

Diligence (International) LLC, London
Trefor Thomas Williams

Advokat Jon Wessel-Aas
Advokat Jon Wessel-Aas

DOM OG KJENNELSE

Saken gjelder krav om erstatning, oppreisning, mortifikasjon og dementi for ærekrenkende ytring.

1. Framstilling av saken

Saksøker, Steinar Vigdel Kolnes, var en av flere som etablerte selskapet Biofuel AS i 2007. Kolnes var aksjonær og styremedlem i selskapet.

I 2008 var Biofuel AS involvert i et prosjekt i Ghana for produksjon av planteolje brukt til biodiesel. I forbindelse med at Statoil ASA (nå Equinor ASA) vurderte å kjøpe en eierandel i Biofuel AS, ble saksøkte nr. 1, Diligence International LLC, engasjert av Statoil til å utføre en integritetsundersøkelse («integrity due diligence - IDD») av Biofuel AS. Biofuel AS var ikke kjent med hvem som faktisk utførte undersøkelsene.

Diligence er et internasjonalt selskap som blant annet spesialiserer seg innen selskapsgjennomgang og selskapsinterne granskninger, særlig med sikte på å avdekke forhold som korrupsjon, hvitvasking m.m.. Saksøkte nr. 2, Trefor Thomas Williams, er managing partner for selskapets avdeling i London.

Den 17. desember 2008 avga Diligence en IDD-rapport til Statoil der det fremgikk at en kilde nær Biofuel AS hadde fortalt at Biofuel AS har brukt en navngitt mellommann til blant annet å bestikke lokale tjenestemenn. Biofuel AS ble ikke gitt kopi av rapporten, men Statoil tok opp forholdet med Biofuel AS i møte den 18. desember 2008.

Statoil kontaktet deretter Diligence med en rekke oppfølgingsspørsmål. Statoil mottok svar på spørsmålene i januar 2009 i en ny foreløpig rapport. Biofuel AS ble ikke gitt kopi av rapporten.

I et møte med Biofuel AS den 30. januar 2009 fremla representanter for Statoil et sladdet sitat fra IDD-rapporten, kalt "Quote A", med slik ordlyd:

Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Government of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don't remember his name, but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr. XX asked us a sum, we paid it in an envelope, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX asked for 70 % of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he's a very (reputable)

man in "various countries in the region", has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future.

I februar 2009 besluttet Statoil at de ikke ville investere i Biofuel AS. Videre varslet First Securities, som var engasjert for å innhente investorer, at selskapet ville trekke seg som tilrettelegger for kapitalutvidelsen dersom ikke korrupsjonsmistanken ble sjekket ut.

I februar og mars 2009 kom det en rekke oppslag i media om at Statoil hadde trukket seg fra samarbeidet med Biofuel AS, og at det var mistanke om at Biofuel AS eller dets representanter hadde vært involvert i korrupsjon i Ghana.

Den 13. mars 2009 begjærte Biofuel AS oppbud, og selskapet ble tatt under konkursbehandling.

Statoil ble anmeldt for æreskrenkelser, men anmeldelsen ble henlagt i april 2009. Samme år reiste Kolnes med flere privat straffesak mot Statoil for Stavanger tingrett med krav om mortifikasjon av Quote A og oppreisning. Statoil ble frifunnet i tingretten 8. februar 2013, og saksøkernes anke til lagmannsretten ble nektet fremmet.

Parallelt med mortifikasjonssaken fremmet Kolnes med flere en forliklage mot Statoil med krav om erstatning og oppreisningserstatning for Stavanger Forliksråd. Forliksrådssaken ble innstilt i mars 2012. I mars 2013 fremmet Kolnes med flere sak mot Statoil ved Stavanger tingrett med krav om erstatning og oppreisning med hjemmel i det ulovfestede culpaansvaret og skadeserstatningsloven § 3-6. Grunnlaget for kravet var Quote A i IDD-rapporten og Statoils håndtering av korrupsjonsopplysninger fra disse undersøkelsene overfor Biofuel AS og media i 2008 og 2009. Saken ble senere overført Jæren tingrett. Under saksforberedelsen i Jæren tingrett ble IDD-rapportene fremlagt i sin helhet i prosesskriv av 21. mars 2016. Biofuel AS fikk samtidig oppgitt navnet til Diligence. Jæren tingrett avsa frifinnende dom 3. februar 2017.

Kolnes innga stevning i saken mot Diligence og Williams til Oslo tingrett den 8. januar 2020, som henviste saken til Oslo Forliksråd. Oslo Forliksråd innstilte saken ved beslutning 1. mars 2021. Ved stevning innkommet 7. mars 2022 reiste Kolnes sak for Oslo tingrett med krav om oppreisning, mortifikasjon og dementi for ærekrenkende ytring (sak 22-035516TVI-TOSL/05). Samme dag innga han stevning for Oslo tingrett med krav om erstatning for ærekrenkende ytring (sak 22-036312TVI-TOSL/07). De saksøkte innga rettidige tilsvaer i begge sakene.

Etter begjæring fra de saksøkte, og etter at begge parter var gitt anledning til å uttale seg, besluttet retten å forene sak 22-035516TVI-TOSL/05 og sak 22-036312TVI-TOSL/07 til felles behandling, til felles avgjørelse, jf. tvisteloven § 15-6 og at de skulle avgjøres

skriftlig etter reglene om forenklet domsbehandling, jf. tvisteloven § 9-8 første ledd. Etter rettens syn tilsier ikke lovens formål om rettferdig og forsvarlig behandling helt eller delvis muntlige forhandlinger.

2. Partenes anførsler og grunnlaget for disse

2.1 Saksøker - Steinar Vigdel Kolnes – har i korte trekk argumentert som følger

Kolnes har krav på erstatning for ikke økonomisk skade etter skadeserstatningsloven § 3-6 a. Videre har han krav på erstatning for tap av gründerlån, aksjeverdier og tap av arbeidsinntekt etter skadeerstatningsloven § 3-6 a og verdipapirloven § 3-9 jf. § 3-8.

Straffeloven (1902) § 253 kommer til anvendelse hva gjelder kravet om mortifikasjon.

Den ære/omdømmekrenkende ytring er Quote A. Quote A beskriver en korrupsjonshandling utført av Biofuel AS. Det er tidligere slått fast i Kjennelse Gulating saks nr. 10.160175SAK-GULA/AVD2 av 25. februar 2011, stadfestet i HR-2011-01081-U at Quote A er egnet til å krenke en annens omdømme. Det slås samtidig fast at Quote A rammer hele organisasjonen Biofuel AS, inkludert den enkelte ansatte.

Krenkelsen er av særdeles grov karakter. Det vises blant annet til at Quote A er fabrikkert med forsett, at det ikke forelå noe hederlig motiv bak fabrikkasjonen, at Quote A ikke er dementert/beklaget tross mange oppfordringer, at det ikke er gitt anledning til imøtegåelse/kontradiksjon noe som skulle vært gjort ved tilgang på informasjon, at ingen har satt seg i posisjon som skulle tilsi at de måtte tåle en korrupsjonsbeskyldning og at Diligence hadde ond karakter/onde hensikter.

Sakens kjerne er hvorvidt Quote A er fabrikkert eller ikke.

Det er utvilsomt at Quote A er fabrikkert. Utelukkelsesbevis i saken bekrefter sammen og hver for seg at Quote A er et fabrikkert falsum. Det vises til at Ghanas National Petroleum Authority (NPA) verken har mandat innenfor planteolje eller biofuels. Personer i Biofuel gruppen har derfor aldri hatt noe som helst insitament til å betale for påståtte fordeler som NPA aldri kunne påvirket. Det vises videre til at passutskrifter viser at den angivelige kilden til utsagnet, styremedlemmet i Perennial Bioenergy AS, ikke kan ha deltatt i de påståtte møtene som omhandles i Quote A.

Kildene til beskyldningene i Quote A ble ikke opplyst. Det eneste som ble bekreftet var at et styremedlem i Perennial (hovedeierselskapet til Biofuel AS) angivelig skulle ha bevitnet korrupsjon og videreformidlet informasjonen om seansen som beskrevet i Quote A en gang i 2008. Selskapet gjorde undersøkelser og det viste seg allerede i 2009 at styremedlemmet ikke kunne være kilden. Til tross for utelukkelsesbevis for at styremedlemmet ikke kunne

være personen som var kilden til Quote A, noe som ble kommunisert både til Company X (Diligence) og Statoil, nektet Diligence å dementere Quote A. I stedet lanserer Diligence en ny teori om at det er en eller flere andre anonyme kilder, som den dag i dag ikke har blitt identifisert. Av den enkle grunn at en slik kilde aldri har eksistert.

Først den 12. januar 2017 opplyste Williams at den angivelige kilden i realiteten skulle være en betalt underleverandør til Diligence, Paolo Fusi. Når Fusi edelig svarte på saksøkers henvendelse 19. januar 2017 ble det klart at heller ikke han vedkjenner seg Quote A. Det er derfor på det rene at Quote A har blitt fabrikkert av Diligence eller personer tilknyttet Diligence.

Diligence har bevisbyrden for at handlingen beskrevet i Quote A faktisk har funnet sted.

Det var først da Kolnes fikk kontakt med Fusi 19. januar 2017 at Kolnes ble klar over at det er Diligence selv, med eller uten hjelp fra underleverandører, som har fabrikkert Quote A.

Det har vist seg at Fusi var en betalt underleverandør til Diligence og ikke noen kilde slik at han ikke har krav på beskyttelse som kilde, slik Williams oppga i e-post 12. mars 2016. Gjennomgående feilinformasjon og det skapte inntrykket av at det angivelig skulle være en kilde/varsler om hadde krav på beskyttelse, gjør Williams medansvarlig.

Når det gjelder sivilrettslig erstatningsansvar er medvirkningsansvaret en del av det alminnelige uaktsomhetsansvaret.

Det er sikker rett at usanne/udokumenterte ærekrenkende beskyldninger som hovedregel er rettstridige/ansvarsbetingende, jf. eksempelvis Rt-2003-298 avsnitt 41. Den som fremsetter beskyldninger eller hentydninger til beskyldninger har bevisbyrden. Det vises eksempelvis til dom ved Kristiansand tingrett, saksnr. 19-192199TVI-KISA/29.

I saken her har Statoil stor injurierende kraft. Grov korrupsjon har en strafferamme på 10 år. Den økonomiske skaden har vært betydelig for ansatte som har mistet jobben, kreditorer og aksjonærer.

Hva angår erstatning og ansvar for ikke økonomisk skade er LB-2013-67432 relevant. Både Aller Media, redaktøren i Cosmopolitan og frilansjournalisten som skrev saken ble dømt til å betale oppreisning til fornærmede for ærekrenkelser. Beskyldningene i herværende sak er ikke mindre alvorlig, Kolnes har hatt stor belastning i 13 år, og Kolnes ble tidlig identifisert da det var han som drev og hadde ansvaret for virksomheten i Ghana. Erstatningen bør ligge i øvre del av spennet på 1 500 000 – 3 000 000 kroner, altså 3 000 000 kroner.

Biofuel AS var tvunget å meddele Quote A og mistanken om korrupsjon til deres hovedeier og tilrettelegger First Securities. Den 9. februar 2009 sendte First Securities brev

til Biofuel AS der de informerte om at de ikke lenger ønsket å delta i finansieringen av selskapet. Brevet fra First og det faktum at First ikke kunne fortsette samarbeide om kapitalinnhenting etablerer en tydelig årsakssammenheng.

De fabrikkerte korrupsjonsbeskyldningene gjorde det umulig for Biofuel AS å innhente nødvendig kapital, og selskapet måtte derfor melde oppbud den 13.3.2009 for å etterleve loven og ivareta kreditorer, i første rekke ansattes lønn. Alle aksjeverdier ble dermed tapt, og samtlige 52 aksjeeiere led til sammen et tap på 17 826 402 aksjer i Biofuel AS, med en prissetting etter siste kapitalinnhenting på kr 6 per aksje, totalt 106 958 412,00 kroner.

Kravene er ikke foreldet.

Kolnes ble klar over at Diligence Inc var «Company X» før IDD rapporten ble frigitt. Kolnes sendte første e-post til london@diligence.com 9. mars 2016, og krevde allerede da at Diligence skulle oppgi kilden. Kolnes oppfylte med det sin undersøkelsesplikt.

Kilden ble ikke opplyst og Kolnes fortsatte forsøket med å få identiteten til opphavet til Quote A. Diligence og Williams har ikke oppfylt sin opplysningsplikt.

Kolnes var tydelig interessert i identiteten til den «ansvarlige for skaden», jf. foreldelsesloven § 9. Kolnes var interessert i det individ som første gang skrev ned Quote A, hjernen og den onde viljen som stod bak Quote A. IDD- rapporter og identiteten til eventuelle videreformidlere har alltid vært underordnet om dette ikke var for å nå frem til den «nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige».

Williams valgte å avvente med å svare på spørsmålet til 12. januar 2017. Det er da utvilsomt at saksøker enda ikke har skaffet seg nødvendig kunnskap om verken skaden eller den ansvarlige, jf. foreldelsesloven § 9. Foreldelsesfristen begynte først å løpe den dag Diligence og Williams valgte svare på saksøkers spørsmål i Jæren tingrett.

Foreldelsesfristen ble avbrutt og igjen begynte å løpe den dag Fusi benektet kjennskap til Quote A i Stavanger Aftenblad og derved karakteriserte Diligence og Williams' vitnemål i Jæren tingrett som løgn.

Saksøker har en «undersøkelsesplikt» og saksøkte har en tilsvarende «opplysningsplikt» før noen frister begynner å løpe. Diligence og Williams har ennå ikke oppfylt sin «opplysningsplikt» i saken.

Saksøkerens påstand:

I sak 22-035516TVI-TOSL/05:

1. Følgende utsagn i Quote A erklæres dødt og maktesløst:

“Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Government of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don't remember his name, but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr. XX asked us a sum, we paid it in an envelope, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX asked for 70 % of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he's a very (reputable) man in "various countries in the region", has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future.”

2. Diligence (International) LLC, styrets ukjente formann og Trefor Thomas Williams betaler solidarisk oppreisningserstatning til Steinar Vigdel Kolnes, jfr. Skadeserstatningslovens § 3-6a 2. punktum (Tidligere erstatningslov §3-6), begrenset oppad til 3 millioner kroner, med tillegg for avsavnsrente regnet fra 23.2.2009.
3. Diligence (International) LLC, styrets ukjente formann og Trefor Thomas Williams dømmes til å innta og bekoste en helsides annonse i Stavanger Aftenblad der det erkjennes at korrupsjonsbeskyldningene mot Biofuel og individer tilknyttet Biofuel var fabrikkert av individer tilknyttet Diligence og helt uten noe faktisk grunnlag. Av artikkelen skal det også fremkomme en beklagelse fra selskapets styreformann og Trefor Thomas Williams og Diligence (International) LLC, som betaler solidarisk kostnadene ved en slik annonse.
4. Steinar Vigdel Kolnes tilkjennes sakskostnader

I sak 22-036312TVI-TOSL/07:

1. Diligence (International) LLC, styrets ukjente formann og Trefor Thomas Williams betaler solidarisk 3 års lønn kr 800.000/år, totalt kr 2,4 millioner til Steinar Vigdel Kolnes, jfr. Skadeserstatningslovens §3-6a 2. punktum (Tidligere erstatningslov §3-6), med tillegg for avsavnsrente regnet fra 23.2.2009 til betaling skjer.
2. Diligence (International) LLC, styrets ukjente formann og Trefor Thomas Williams betaler solidarisk erstatning for tap på grunderlån til Biofuel AS kr 300 000 til Steinar Vigdel Kolnes, jfr. Skadeserstatningslovens §3-6a 2. punktum (Tidligere erstatningslov §3-6), med tillegg for avsavnsrente regnet fra 23.2.2009 til betaling skjer.

3. Diligence (International) LLC, styrets ukjente formann og Trefor Thomas Williams betaler solidarisk erstatning for tap av 2 165 167 aksjer i Biofuel AS, eiet direkte og gjennom KolCon, til en pris på kr 6 per aksjer, fastsatt gjennom siste emisjon, jfm. Skadeserstatningslovens §3- 6a 2. punktum (Tidligere erstatningslov §3-6) og verdipapirloven § 3-9, med tillegg for avsavnsrente regnet fra 23.2.2009 til betaling skjer.
4. Steinar Vigdel Kolnes tilkjennes sakskostnader.

2.2 Saksøkte - Diligence (International) LLC, London og Trefor Thomas Williams - har i korte trekk argumentert som følger:

De saksøkte skal frifinnes for samtlige krav.

De påståtte kravene er foreldet, jf. foreldelsesloven § 9 første ledd. Fristen etter bestemmelsen er tre år fra «den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige». Allerede i 2008/2009 fikk Kolnes kunnskap om «skaden» det kreves oppringing og erstatning for. Videre fikk Kolnes positiv kunnskap den. om at det var Diligence som hadde avgitt IDD-rapporten med Quote A til Statoil 21. mars 2016 da IDD-rapporten ble fremlagt i prosesskriv under saksforberedelsen for Jæren tingrett

Foreldelsesfristen begynte å løpe senest i mars 2016, og utløp dermed i mars 2019. Kolnes avbrøt først foreldelsesfristen 8. januar 2020. Kravene er foreldet. Foreldelse er alene frifinnelsesgrunnlag for samtlige av hans krav.

En dom på mortifikasjon og dementi må ha grunnlag i lov, jf. Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Slik lovhjemmel finnes ikke i norsk rett.

Straffeloven (1902) § 253 kommer ikke til anvendelse selv om ytringen mortifikasjonskravet gjelder ble avgitt før oktober 2015. Loven gjelder fra det tidspunktet den blir satt i kraft. Mortifikasjon var en sivil sanksjon, og reglene om mortifikasjon var ikke en del av straffelovgivning som straffeloven § 3 fikk anvendelse på. Uansett måtte et krav om mortifikasjon vært reist som privat straffesak etter straffeprosesslovens regler. Kolnes har ikke reist privat straffesak. Det er det heller ikke anledning til etter avkriminaliseringen av ærekrenkelser. Fristen for anleggelse av privat straffesak med krav om mortifikasjon av Quote A er uansett for lengst er overskredet. Private straffesaker om mortifikasjon måtte reises innen tre år «etter at den berettigede er kommet til kunnskap om den straffbare handling og om hvem som har foretatt den», jf. straffeprosessloven § 403, jf. straffeloven (1902) § 80.

Under enhver omstendighet forutsetter et krav om mortifikasjon at de saksøkte har krenket Kolnes' ærefølelse eller omdømme (jf. straffeloven (1902) §§ 246 og 247). Det er ikke tilfelle i herværende sak.

Kravet om oppreisningserstatning kan ikke føre frem. Quote A ble ikke fremsatt av de saksøkte selv, men videreformidlet av Diligence til Statoil i en konfidensiell IDD-rapport. Kun fysiske personer kan holdes ansvarlige etter skadeerstatningsloven § 3-6 a ettersom bare fysiske personer kan utvise subjektiv skyld. Et oppreisningserstatningsansvar for Diligence er utelukket alene på dette grunnlag. Det finnes heller ingen annen lovhjemmel for å holde selskapet ansvarlig for oppreisningserstatning. Arbeidsgiveransvaret i skadeerstatningsloven § 2-1 omfatter kun erstatning for økonomisk tap og kommer ikke til anvendelse. Heller ikke medieansvarsloven kommer til anvendelse.

Også et oppreisningserstatningsansvar for Williams er utelukket. Williams var ikke selv involvert i arbeidet med IDD-rapportene. Han har overhodet ikke hatt befatning med den aktuelle ytringen. At Williams arbeidet i selskapet på det aktuelle tidspunktet, er ikke tilstrekkelig til å konstatere medvirkningsansvar.

Uttalelsen i Quote A var rettet mot selskapet Biofuel AS, som for lengst har opphørt å eksistere. Det er ikke fremsatt en ytring om Kolnes, langt mindre en ærekrenkende som sådan. Det er ikke rett, at Gulating lagmannsrett har stadfestet at Quote A rammer hele organisasjonen i Biofuel AS, inkludert den enkelte ansatte, og at Quote A dermed må anses å utgjøre en ærekrenkende ytring om Kolnes.

Under enhver omstendighet må det legges til grunn at uttalelsen i Quote A ikke var rettsstridig etter den avveiningen som skal foretas i lys av ytringsfriheten, jf. skadeerstatningsloven § 3-6 a annet ledd og Grunnloven § 100, jf. EMK artikkel 10.

Krav om erstatning for økonomisktap – arbeidsinntekt, aksjeverdier og gründerlån til Biofuel AS – kan heller ikke føre frem. Arbeidsgiveransvaret i skadeerstatningsloven § 2-1 kommer ikke til anvendelse. I Quote A er det ikke fremsatt en ytring om Kolnes, og under enhver omstendighet ikke en rettsstridig ærekrenkende ytring om han. Av samme grunn kan et ansvar ikke gjøres gjeldende mot Williams, som uansett ikke var involvert i arbeidet med IDD-rapporten.

Verdipapirhandelloven § 3-7 første og annet ledd, som viderefører verdipapirhandelloven § 3-9 som Kolnes har vist til, kan ikke tjene som rettslig grunnlag for kravet om erstatning for tap av aksjeverdier. Verken Diligence eller Williams har drevet «handel i finansielle instrumenter», jf. verdipapirhandelloven § 3-7 første ledd, jf. § 2-2.

Kolnes har ikke sannsynliggjort noe økonomisk tap som står i en adekvat årsakssammenheng med det påståtte ansvarsgrunnlaget. Det vises til vurderingen i Jæren

tingretts dom av 3. februar 2017 på side 43, der tingretten tok stilling til et tilsvarende erstatningskrav mot Statoil. Det samme må legges til grunn i saken her.

Saksøktes påstand i sak 22-035516TVI-TOSL/05 og 22-036312TVI-TOSL/07:

1. Diligence (International) LCC og Trefor Thomas Williams frifinnes.
2. Steinar Vigdel Kolnes pålegges å erstatte Diligence (International) LCCs og Trefor Thomas Williams' sakskostnader for Oslo forliksråd med kr. 4 688,-.
3. Steinar Vigdel Kolnes pålegges å erstatte Diligence (International) LCCs og Trefor Thomas Williams' sakskostnader for Oslo tingrett med kr. 140 000,-.

3. Rettens vurdering

3.1 Krav om erstatning for økonomisk og ikke økonomisk tap

Kolnes har fremmet krav om oppreisningserstatning og erstatning for tapt lønn, tap gründerlån og tapt aksjeverdi.

Det rettslige grunnlaget som er påberopt av Kolnes for oppreisning og erstatningskravene er skadeserstatningslovens § 3-6a. For erstatning for tapt gründerlån har han også påberopt seg verdipapirloven § 3-7 første og annet ledd (tidligere § 3-9). Grunnlaget for erstatningskravene er uttalelsen i Quote A.

For at Kolnes skal ha krav på erstatning, må det foreligge ansvarsgrunnlag hos skadevolder, økonomisk tap og adekvat årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og det økonomiske tapet. Videre er det en forutsetning at kravene ikke er foreldet.

De saksøkte har blant annet gjort gjeldende at kravene er foreldet.

Retten vurderer først om Kolnes' krav om erstatning for økonomisk og ikke økonomisk tap er foreldet, jf. foreldelsesloven § 9 nr. 1.

Kolnes' krav om erstatning er forankret i skadeserstatningsloven § 3-6a. Ytringen i Quote A som Kolnes gjør gjeldende er ærekrenkende ble formidlet i 2008. Frem til 1. oktober 2015 var det skadeserstatningsloven § 3-6, slik den da lød, som hjemlet erstatningskrav for ærekrenkelser. For avgjørelsen av foreldesspørsmålet er det etter rettens syn ikke av betydning om kravet er hjemlet i skadeserstatningsloven § 3-6, slik den tidligere lød, eller § 3-6a.

Partene er enige om at foreldelsesfristen ble avbrutt ved inngivelse av stevning til Oslo tingrett den 8. januar 2020 jf. foreldelsesloven § 15 annet ledd bokstav a. Spørsmålet for retten er når fristen startet å løpe.

Foreldelsesloven § 9 nr. 1 første setning lyder:

«Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.»

Kunnskapskravet omfatter alle de tre vilkårene for erstatning – ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og årsakssammenheng. Skadens omfang trenger imidlertid ikke å være klarlagt i detalj, jf. HR-2021-530-A, se også Hagstrøm og Stenvik, Erstatningsrett, 2 utgave, 2019 side 603-604.

I saken her utgjøres skaden av Diligences formidling av Quote A. Som et utgangspunkt vil dermed foreldelsesfristen begynne å løpe da Kolnes ble kjent – eller burde blitt kjent med – Quote A og hvem som var ansvarlig for den.

Det er på det rene at Statoil fremla en sladdet versjon av Quote A i et møte med Biofuel AS den 30. januar 2009, og at Kolnes med flere reiste privat straffesak mot Statoil i 2009 med krav om oppreisning for, og mortifikasjon av utsagnet. Parallelt fremmet Kolnes forliksklage, senere stevning, mot Statoil med krav om erstatning og oppreisningserstatning. Kolnes hadde således kunnskap om «skaden» det kreves oppreisning og erstatning for senest i 2009.

Det er noe uklart når Kolnes fikk opplyst at det var Diligence som hadde avgitt IDD-rapporten med Quote A til Statoil, men det fremgår av Kolnes' prosesskriv av 10. juni at Kolnes den 9. mars 2016 hadde kunnskap om at det var Diligence. Da sendte han en e-post til london@diligence.com med spørsmål om identiteten(e) til kilden/forfatteren av Quote A. Av samme prosesskriv fremgår det at Kolnes fikk svar fra Williams 12. mars 2016. Videre er det på det rene at IDD rapporten ble fremlagt 21. mars 2016 under saksforberedelsen til saken for Jæren tingrett, og Kolnes fikk da positiv kunnskap om at det var Diligence som hadde avgitt IDD-rapporten med Quote A til Statoil. Retten legger etter dette til grunn at Kolnes senest den 21. mars 2016 hadde kunnskap om «den ansvarlige». Foreldelsesfristen startet da å løpe og utløp tre år senere.

Foreldelsesfristen ble først avbrudd ved inngivelse av stevning til Oslo tingrett den 8. januar 2020. Krav mot de saksøkte som følge av Diligences formidling av Quote A var da foreldet.

Kolnes' anførsler, herunder at Kolnes har oppfylt sin undersøkelsesplikt mens Diligence og Williams ikke har oppfylt sin opplysningsplikt slik at foreldelsesfristen ikke har startet å løpe, at foreldelsesfristen først startet å løpe da Diligence og Williams valgte å svare på

Kolnes' spørsmål 12. januar 2017, og at foreldelsesfristen ble avbrutt og igjen startet å løpe dagen Fusi benektet kjennskap til Quote A i Stavanger Aftenblad, kan åpenbart ikke føre frem. Det vises her til vilkårene for når foreldelse inntreffer redegjort for over.

Kolnes' krav på oppreisningserstatning og erstatning for tapt lønn, tap gründerlån og tapt aksjeverdi er foreldet. Diligence og Williams frifinnes for kravene.

Hva gjelder kravet om erstatning for tapt gründerlån, har Kolnes også påberopt seg verdipapirloven § 3-7 første og annet ledd. Verken Diligence eller Williams har drevet «handel i finansielle instrumenter», jf. verdipapirhandelloven § 3-7 første ledd, jf. § 2-2. Bestemmelsen kommer således ikke til anvendelse, og Kolnes har ikke krav på erstatning av verken Diligence eller Williams etter nevnte bestemmelse.

Siden kravene er foreldet, behandles ikke de øvrige anførslene i saken nærmere.

3.2 Krav på mortifikasjon

Kolnes har fremmet krav om at utsagnet i Quote A erklæres dødt og maktesløst. Utsagnet ble fremsatt i 2009.

Da utsagnet ble fremsatt gjaldt straffeloven 1902. Etter lovens § 253 nr. 1 kunne beskyldninger bli erklært «døde og maktesløse» (mortifisert). Ved ikrafttreddelsen av den nye straffeloven er bestemmelsen bortfalt. Reglene om mortifikasjon er ikke en del av straffelovgivningen som straffeloven 2005 § 3 får anvendelse på. Kravet om mortifikasjon kan derfor behandles dersom det er fremsatt i tide.

Etter straffeloven 1902 § 80 første ledd gjelder det en frist på tre år for å reise mortifikasjonssak. Fristen begynner sitt løp når «den berettigede er kommet til kunnskap om den straffbare handling og hvem som har foretatt den.»

Kolnes fikk kunnskap om Quote A i 2009, og senest 21. mars 2016 fikk han kunnskap om at det var Diligence som hadde videreformidlet utsagnet til Statoil. Fristen etter straffeloven 1902 § 80 første ledd begynte følgelig sitt løp senest 21. mars 2016 og utløp tre år senere. Retten viser ellers til redegjørelsen under punkt 3.1.

Overholdelse av søksmålsfristen er en absolutt prosessforutsetning. Er fristen oversittet, skal retten avvise saken av eget tiltak. Kolnes har oversittet søksmålsfristen, og søksmålet må avvises.

3.3 Krav på dementi

Kolnes har fremmet krav om at de saksøkte skal «bekoste en helsides annonse i Stavanger

Aftenblad der det erkjennes at korrupsjonsbeskyldningene mot Biofuel og individer tilknyttet Biofuel var fabrikkert av individer tilknyttet Diligence og helt uten noe faktisk grunnlag», og at det av artikkelen skal fremkomme en beklagelse fra selskapets styreformann og Trefor Thomas Williams og Diligence (International) LLC. Kolnes har med det krevd dementi for utsagnet i Quote A ikke er sann.

Et rettslig ansvar må ha grunnlag i lov, jf. Grunnloven § 100 annet ledd og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 10 annet ledd. Det finnes ingen lovhjemmel for dementi ved eventuelle rettsstridige ærekrenkelser.

Diligence og Williams frifinnes for kravet.

3.4 Sakskostnader

Når to saker er forenet til felles behandling etter tvisteloven § 15-6, skal sakskostnadene fastsettes separat for hver sak.

Williams og Diligence har vunnet begge sakene. De har da krav på full erstatning for sine sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2. Det er ikke grunnlag for å frifinne Kolnes for sakskostnader etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd.

Williams og Diligence har krevd sakskostnader dekket for forlikrårsbehandlingen med fire ganger rettsgebyret. Deres prosessfullmektig, advokat Wessel-Aas, har opplyst at det det påløp 15 timers arbeid med saken for Oslo forliksråd. Kravet på fire ganger rettsgebyret er i tråd med tvisteloven § 6-13 første ledd bokstav d, og tas til følge.

For arbeid i sak 22-035516TVI-TOSL/05 og 22-036312TVI-TOSL/07 for Oslo tingrett, har advokat Wessel-Aas opplyst at det samlet har medgått 38 timer med samlet beløp på 140 000 kroner inkludert merverdiavgift til vurdering av stevninger, utforming av anketilsvar og flere prosesskriv. Han har videre opplyst at det i den forbindelse har medført særskilt arbeid med å utarbeide kontoroversettelser av dokumenter for de saksøkte, som er utenlandske og som ikke leser norsk.

I tilknytning til kostandskravet har Kolnes bemerket at det både for han og for retten er «uvedkommende om Advokat Jon Wessel Aas føler seg tvunget å oversette prosesskrift og rettens papirer til engelsk for at saksøkte eller dennes advokater i England skal forstå dette.», at rettspråket i Norge er norsk og at hvis «utenlandske selskaper ønsker å bevege seg inn på det norske marked, som Diligence her har gjort, vil det naturlige være å ha en norsk avdeling med norsk representant i Norge som skjønner og forstår norsk.»

Det følger av tvisteloven § 20-5 første ledd første punktum at full erstatning for sakskostnader skal dekke «alle partens nødvendige kostnader ved saken som ikke særlige

regler gir grunnlag for å unnta.». Etter rettens syn er arbeid med å utarbeide kontoroversettelser av dokumenter for de saksøkte «nødvendige kostnader ved saken». På bakgrunn av sakens art og omfang, har retten videre kommet til at kostnadene, 140 000 kroner inkludert merverdiavgift i sum for sak 22-035516TVI-TOSL/05 og 22-036312TVI-TOSL/07, har vært rimelige og nødvendig å pådra.

Retten legger til grunn at kostnadene i sak 22-036312TVI-TOSL/07 har vært noe lavere enn i sak 22-035516TVI-TOSL/05. Sakskostnadene fordeles skjønnsmessig mellom sakene og settes til 80 000 kroner inkludert merverdiavgift i sak 22-035516TVI-TOSL/05 og 60 000 kroner inkludert merverdiavgift i sak 22-036312TVI-TOSL/07.

KJENNELSE

I sak 22-035516TVI-TOSL/05:

Krav om at utsagnet i Quote A erklæres dødt og maktesløst (påstandens punkt 1) avvises.

DOMSSLUTNING

I sak 22-035516TVI-TOSL/05:

1. Diligence (International) LCC og Trefor Thomas Williams frifinnes.
2. Steinar Vigdel Kolnes pålegges å erstatte Diligence (International) LCCs og Trefor Thomas Williams' sakskostnader for Oslo forliksråd med kr. 4 688,-.
3. Steinar Vigdel Kolnes dømmes til å betale Diligence (International) LCCs og Trefor og Thomas Williams' til sammen 80 000 – åttitusen – kroner i sakskostnader, innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.

I sak 22-036312TVI-TOSL/07:

1. Diligence (International) LCC og Trefor Thomas Williams frifinnes.
2. Steinar Vigdel Kolnes dømmes til å betale Diligence (International) LCCs og Trefor og Thomas Williams' til sammen 60 000 – sekstitusen – kroner i sakskostnader, innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.

Retten hevet

Katrine Bergum Røysland

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.